

MONICA PORTER

A BUDAI VÁR VAGÁNYAI

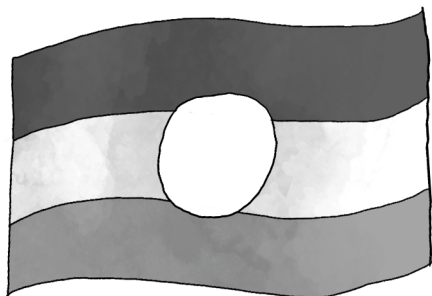

RITTER OTTÓ RAJZAIVAL

MÓRA

MONICA PORTER

A BUDAI VÁR VAGÁNYAI

RITTER OTTÓ RAJZAIVAL

MÓRA KÖNYVKIADÓ

A mű eredeti címe:
Monica Porter: *The Rebels of the Ruined Castle*
Copyright © 2024 by Monica Porter

Fordította: PÉTER ZSOLT

Minden jog fenntartva!

Hungarian translation © Péter Zsolt, 2024
Illustrations © Ritter Ottó, 2024
Hungarian edition © Móra Könyvkiadó, 2024

MÓRA KÖNYVKIADÓ – 1950 óta családtag
*Az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja*

ISBN 978 963 603 599 0

Kiadja a Móra Könyvkiadó Zrt.,
Janikovszky János elnök-vezérigazgató
Felelős szerkesztő: Janka-Fabacsovics Lili
E-mail: mora@mora.hu • Honlap: www.mora.hu

Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

 magyar
nyomda termék
NYOMDA- ÉS PAPIRPARI SZÖVETSÉG

A történet szereplői

A család

Teller Richárd, „Riki” – A romokban heverő budai vár gondnokának tizenhárom éves fia. Riki egész életében a Várhegyen élt, minden szegletét ismeri. Ő a Vagányok központi figurája.

Teller Sándor – Riki megözvegyült apja, akinek már az édesapja is a királyi palota gondnokságán dolgozott.

Gábor Klára – Sándor húga, sokkal több mint egy pesti nagynéni, ő Riki odaadó pótanyukája.

Gábor Tibor – Klára néni férje, aki egy szerszámkészítő üzemben dolgozik.

Gábor Ottó – Riki húszéves unokatestvére, egyetemi hallgató és elszánt szabadságharcos az 1956-os forradalom idején.

Gábor Juli – Ottó tizenhét éves húga, kortársaihoz hasonlóan a gondtalan tinédzserek életét szeretné élni.

A Vagányok

Lantos Ferenc, „Feri” – A Vagányok legbátrabbika, aki alig várja, hogy csatlakozhasson a felkelőkhöz.

Vándor Bálint – Egy dadogós kamasz, aki nehezen rakja össze a mondatait, ám a Vagányok között mégis ő a legokosabb.

Tábori János, „Jancsi” – Félénkebb mindegyikükénél, a lőfegyverektől retteg, azonban fontos feladatot lát el a forradalmi események alatt.

Horváth Petra – A legnépszerűbb lány az évfolyamban. Szülei hithű kommunisták és befolyásos barátaik vannak, Petra azonban megveti szülei rendszerhez való hűségét.

Lóránt nővérek – Marika és Piroska gyermeki lelkesedéssel csatlakoznak a Vagányok merész tetteihez.

Teller Sándor egykori barátai

Kemény Zoltán, Garay István és Polgár András – Évekkel korábban egyikük árulás áldozata lett. Mindig sejtették, hogy az árulót is maguk között kell keresniük. Most végre eljött az idő, hogy fény derüljön az igazságra.

A szövetséges

Árpi bácsi – Titokzatos, idős csavargó, aki a Várhegy északkeleti lejtőjének bozótosában él. Minden oka megvan rá, hogy a Vagányok segítségére legyen.

A budai vár és a Várnegyed

A budai vár története a 13. században kezdődik, a középkori magyar királyságok idején. Az évszázadok során gyakran pusztította idegen hódoltság vagy ostrom, ezért többször átépítették és kibővítették. A Várnegyed alatt sötét és titokzatos világ rejtőzik – egy föld alatti labirintus, amelynek folyosóit a termálvíz évmilliók alatt mosta ki a kemény sziklafalból. Az alagutak, barlangok és katakombák szövevényes hálózata időről időre börtönként szolgált, amit az itt megtalált kínzóeszközök és csontvázak bizonyítanak. Úgy tartják, a 15. században Havasalföld uralkodója, III. Vlad, a Karóba húzó – a legendás Drakula gróf – a vár alatti tömlőcben raboskodott. A szóbeszéd szerint később a megszálló oszmán törökök a labirintusban rejtették el kincseiket, ám ezeknek azóta sem lelt senki a nyomára. Annyi viszont bizonyos, hogy háborúk és forradalmak idején ez a labirintus Budapest polgárai számára mindig menedéket jelentett a bombák, lövedékek és a zavargások elől.

Tartalom

	Előszó.....	11
1. FEJEZET	A titkos főhadiszállás	13
2. FEJEZET	Forradalom!	24
3. FEJEZET	Hogyan robbantsunk tankot?	33
4. FEJEZET	Végzetes vicc.....	46
5. FEJEZET	Kész összeesküvés!	56
6. FEJEZET	Elrabolva	68
7. FEJEZET	Kisember nagy bajusszal	79
8. FEJEZET	Kiderül az igazság	92
9. FEJEZET	Álmodozni jó	101
10. FEJEZET	A tankok visszatérnek	111
11. FEJEZET	Búcsú a Vagányoktól	119
	Epilógus	135
	Utószó	141

Előszó

1956 októberének végén járunk. A helyszín Budapest. A Magyar Népköztársaság számos szomszéd országhoz hasonlóan a második világháborúban elszenvedett vereség óta Oroszország hatalmas kommunista birodalmának, a Szovjetunióknak a markában van. A lakosság régóta szeretne megszabadulni a kegyetlen diktatúrától. És most végre a felszabadulás halvány reménysugarai is megcsillannak az őszi napsütésben. A szovjet diktátor, Joszif Sztálin három évvel korábban meghalt, és ennek következtében az egész térségben valamivel elviselhetőbbé vált az élet. Magyarország zsarnoka, a gyűlölt Rákosi Mátyás végre lemondott, de az Államvédelmi Osztály új nevén, Államvédelmi Hatóságként még éberrel figyelteti az állampolgárokat. A szervezet hírhedt titkosrendőrei, az ávosok közutálatnak örvendenek az egész országban. Az emberek reménykedni kezdenek a valódi változásban. Szabadságról és emberi jogokról beszélgetnek, bár a legtöbben csak suttozva.

A tizenhárom éves Teller Riki és bandája, a Vagányok rendszeresen találkoznak föld alatti főhadiszállásukon a romos várfalak között. Riki a várban él édesapjával, az egykor szebb napokat látott királyi palota gondnokával. A háború alatt súlyosan lebombázták

a teljes Várnegyedet, azóta siralmas állapotban van. Azonban még egy romos palotának is szüksége van valakire, aki felügyeli és gondját viseli, így ez a romhalmaz a kettejük otthona.

A Vagányok óvodás koruk óta ismerik egymást, nemcsak barátok, hanem igazi szövetségesek. Szabad lelkű srácok, akik szerencsétlenségükre egy olyan diktatúrában kénytelenek élni, amely megszabja, miként kell gondolkodniuk és cselekedniük. Ha most megkérdeznék őket, hogy mégis mi ellen láznak, a válaszuk az lenne: mindaz ellen, ami most körülöttük történik.

A titkos főhadiszállás

Az összetákolt faasztalon petróleumlámpa égett, kísérteties árnyékok vetültek a mészkőfalra és a magas, boltíves mennyezetre. Aki először jár a budai vár föld alatti birodalmában, barlangszerű kamráiban és sötét, kanyargós alagútjaiban, annak valószínűleg nyugtalanítónak tűnik a helyszín. Riki és iskolatársai azonban már megszokták ezt a félelmetes föld alatti világot. Számukra egyáltalán nem volt benne semmi kísérteties vagy ijesztő. Épp ellenkezőleg, biztos menedéket jelentett a kinti politikai zűrzavar elől. Az igazi veszély jelenleg a város utcáin leselkedett rájuk. A Vagányok tudták, hogy a palota alatt biztonságban vannak. Amíg el nem hagyják főhadiszállásukat, az ódon borospincét, a hatóságok számára elérhetetlennek maradnak. Azonban ügyelniük kellett arra, hogy ne tévedjenek túl messzire a homályos folyosók útvesztőjében, mert soha nem találnak vissza.

Késő délután volt. Szokás szerint dohos, régi székeken, rozoga zsámolyokon üldögéltek, és málnaszörpöt szüröcsöltek.

– Megehetem Klára néni utolsó sajtos pogácsáját? – kérdezte Jancsi, az asztalon lévő tányér felé nyúlva.
– Nagyon finom lett.

– Vedd csak el – mosolyodott el Riki. – Nem is

értem, Jancsi, ha egész nap tömőd magad, hogy lehetsz ilyen sovány?

Jancsinak már tele volt a szája.

– Nem tehetek róla, mindig éhes vagyok – motyogta. – Anya azt mondja, azért, mert túl sok a felesleges energiám.

Rikiből feltört a röhögés, szájából hosszú sugárban spriccelt a málnaszörp.

– Ne hülyéskedjete már! Térjünk vissza a fontos dolgokhoz – vágott közbe Feri, aki mindig elsőként vette át a vezetést. – Ennek a sok szóbeszédnek a szabadságról és a demokráciáról biztosan van valami értelme. Talán most megváltozik az életünk. Riki, mit mondott az unokatestvéred, Ottó, hány egyetemista van ebben az egészben? És mik a követeléseik?

Riki, mielőtt válaszolt volna, nadrágjába törölte málnaszörptől ragacos kezét, majd jelentősegteljesen végignézett a társaságon, mint aki fontos információkat készül megosztani.

– Ottó azt mondta, hogy az egyetemen szinte mindenki csatlakozott a mozgalomhoz. A nénikémék rettenetesen aggódnak, hogy összeverik vagy dutyiba kerül, mert szerintük ezt már nem fogja tolerálni a rendszer. Független Magyarországot akarnak, és azt, hogy az összes szovjet csapat távozzon, demokratikus választásokat, szólásszabadságot... Ja igen, és követelik, hogy a Ligetnél a bődületes Sztálin-szobrot bontsák le!

– Hurrá! – kiáltotta Marika. – Azt szívesen megnézném!

– Kétszeres hurrá! – visszhangozta a húga, Piroska, akinek egyáltalán nem kellett volna ott lennie, hiszen még csak tizenegy éves múlt. Hiába győzködték a többiek, hogy túl kicsi ahhoz, hogy csatlakozzon hozzájuk, a makacs kislány, amikor csak tehetett, velük lógott.

Bálint aznap délután először szólalt meg.

– Én is sze-sze-szeretném látni, ahogy az a szo-szo-szobor le-e-esik.

Dadogása miatt gyakran inkább magában tartotta a gondolatait. Így könnyebb volt az élet. Amíg az iskolában a többi gyerek gúnyolta emiatt, a Vagányok nem törődtek a beszédhibájával. Sokkal többet számított nekik Bálint jelleme: mindig megbízható és becsületes volt, tudták, hogy soha nem hagyná őket cserben. Emellett egy okos könyvmolynak tartották, aki gyakran segített nekik a házi feladatban.

Meglepő módon a Vagányok közé tartozott az iskola legszebb és legnépszerűbb lánya, Petra is. Hullámos szőke hajával, melegbarna szemével és hibátlan arcbőrével kitűnt osztálytársai közül. Nem beszélve a ruháiról – sokkal szebbek voltak, mint bárki másé a suliban –, amelyek tökéletesen illettek rá. Ez akkorig nagy szó volt egy olyan szegény országban, ahol a legtöbb gyerek mások kinőtt ruháit hordta. Ezért mindenki tudni akarta, hogy Petra honnan tett szert a remek ruháira. A kérdés különösebb találgatás nélkül megválaszolható volt: családi összeköttetésekkel.

Az apja egy állami palackozóüzem igazgatója volt. Szülei jó ideje a kommunista párt megbecsült tagjai-

nak számítottak. Baráti kapcsolatot ápoltak különböző kormánytisztviselőkkel és a rettegett Államvédelmi Hatóság embereivel. Emiatt különleges kiváltságokat élveztek, például bármikor importáruhoz juthattak, amely a boltokban az átlagember számára elérhetetlen volt. Petra szülei folyton figyelmeztették lányukat, hogy legyen tisztelettudó azokkal, akik egyenruhát viselnek, hatalmat gyakorolnak, és feltétlen tartsa távol magát a „polgári csökevények” gyerekeitől, vagyis a Vagányoktól.

Ő persze nem törődött velük. Utálta szülei hízelgő modorát, ahogyan befolyásos barátaikkal, az „elvtársakkal” érintkeztek. Abban az időben minden valamirevaló kommunistának kijárt ez az idegesítő megszólítás. Petra számára ezek a nagymenők háborzongatóak és baljóslatúak voltak. A legrosszabbnak az ávosokat tartotta, akik mindig „árulókra” és „bajkeverőkre” vadásztak. Mindenki tudta, hogy kiszemelt áldozataik csakhamar az Andrassy úti székház nyirkos alagsori celláiban végzik. Olyan brutálisan bántak foglyaikkal, akiket a rendszer ellenségeinek tekintettek, hogy jó néhányan nem kerültek ki élve. Nem csoda, hogy az emberek rettegetek tőlük.

Szüleinél gyakori vendég volt egy rossz arcú ávos férfi, aki kiváltképp megrémítette Petrát. Eddig hallgatott róla, de tudta, hogy nem sokáig tarthatja magában. Az összes barátja közül Rikiben bízott egyedül, mert tudta róla, hogy érzékeny és gondoskodó. Megkönnyebbülés lenne megosztani vele mindazt, ami

nyomasztja – de nem ma. Egyelőre Petra figyelmét is a Budapesten kialakult helyzet kötötte le.

– Ha engem kérdezel, itt hamarosan kirobban valami – jegyezte meg.

– Tudsz valamit, Petra? – kérdezte Riki.

– Tegnap este a szüleim előttem vitatkoztak. Szörnyen aggódnak, hogy ha ezek a reformok megvalósulnak, a kormánypárti cimboráik elveszítik állásaikat. Amikor pedig azon sírtak, hogy mindez nem történt volna meg, ha Sztálin még élne, már nem bírtam tovább, és hangosan elröhögtem magam. Ezen aztán annyira feldühödtek, hogy bezavartak a szobámba.

Feri hangosan füttyentett egyet.

– Ha már a te szüleid is aggódnak, az igazán jó hír! Riki egyetértően bólogatott.

– Tartsuk nyitva a fülünket! Ha valaki hall valami fontosat, arról mindannyiunknak tudni kell! Én holnap megyek Pestre Klára nénihez. Talán már neki is vannak hírei.

– Jó terv – helyeselt Marika. – De most már indulnunk kellene, mert hamarosan besötétedik.

Felmásztak a kőlépcsőn, és Riki kikísérte a barátait az udvarra. Elköszönt tőlük, aztán elindult, hogy megkeresse az apját.

Teller Sándor, miután megtette szokásos körútját, és ellenőrizte a nemrég megjavított vízvezetékét, leült az asztalához, hogy összeírja a másnapi teendőit. Ő és

Riki a régi cselédszállás épen maradt részében laktak. Sándor egész élete a budai várhoz kötődött. Már az apja is gondnokként szolgált Horthy kormányzó rezidenciáján a két világháború között. Aztán a németek elfoglalták Magyarországot, és leváltották Horthyt. Budapest ostroma idején az oroszok és a németek ádáz harcot vívtak a város fennhatóságáért. Mivel a vár volt a nácik utolsó erődítménye, az orosz repülőgépek folyamatosan bombázták, ami pedig megmaradt belőle, azt ágyúikkal lőtték szét. Az ötvennapos ostrom alatt, amikor a várat kegyetlenül pusztították, Sándor apja is meghalt egy robbanásban. Azóta az egykori királyi palota romokban hevert.

A háború után a magyar kormánynak nem volt pénze a helyreállítására, és egyébként sem tudták, hogy mit kezdjenek vele – a királyi paloták és a monarchiagyűlölő kommunisták nem igazán illettek össze. Sándor munkáját rosszul fizették, de legalább kellő távolságra volt a diktatúra borzalmaitól. Többnyire békén hagyták, csak végezze a munkáját.

Bátor a lábánál feküdt, csukott szemmel. A természetes hófehér szőrű kuvaszt eredetileg királyi őrkutyának, valamint tulajdon- és jószágőrzésre tenyésztették. Bátor nemcsak erős, hanem okos, hűséges és gyors lábú kutya volt. Sándor nem boldogult volna Bátor nélkül. Nemcsak a vár őrzésében vették hasznát, de Bátor gazdáinak biztonságára is ügyelt, különösen akkor, amikor Sándor és Riki a Dunára néző elvadult domboldalon járt. A háborút követően ez a vidék dzsungellé

változott, csavargók, alkoholisták és piti tolvajok ott-hona lett. A fenyegető környéket sötétedés után tanácsos volt elkerülni.

Sándor feladatai közé tartozott, hogy távol tartsa a betolakodókat. Igaz, hogy romokban állt a vár, de mégis az állam tulajdona, ezért illetékteleneknek tilos volt a belépés. Bátor már nem egy kéretlen látogatóval szállt szembe, miután szimatot fogott. Némelyikük megpróbált felülkerekedni, de a kuvasszal történő összecsapásban vesztesre volt ítélve. A kilencéves Bátor már az öregkor küszöbén állt, de még mindig nem volt tanácsos kikezdeni vele.

Riki bekopogott az apja ajtaján.

– Szia, papa! Van valami elintéznivaló vacsora előtt?

Sándor felnézett, és elmosolyodott. Mióta a felesége, Jolán három éve meghalt, Riki és ő különösen közel kerültek egymáshoz. A rák túl korán vitte el feleségét, és hosszú ideig gyötrelmes volt a gyász. Riki segített neki átvészelni. Bár még gyerek volt, több megértést mutatott, mint egy felnőtt. Ez a szelíd és figyelmes fiú más volt, mint azok a kemény srácok a város utcáin, akik mindig meg tudták magukat védeni. Sándor aggodott miatta, veszélyes időket éltek. Ezért örült, hogy a fiúnak megvolt a szoros baráti köre, akik vigyáztak egymásra.

– Elvinnéd Bátort sétálni?

Riki bólintott, és odaszólt a kutyának, aki felállt, és megrázta hosszú, bozontos farkát. Imádta Bátort, az első számú társát és testőret. Bátorral az oldalán

legyőzhetetlennek érezte magát. A kutya követte őt a huzatos folyosón az oldalsó bejárat felé.

Az apja gyakran mesélt a palotáról és annak csodálatos múltjáról. Riki elképzelte Mátyás királyt talpig selyemben, mellén katonai kitüntetésekkel, amint alattvalóival körülvéve a trónján ül. Megjelent előtte a pazar díszterem, ahol gazdagon díszített ezüstitálon pompás fejedelmi étkek sorakoznak: egészben sült malac almával a szájában, vagy például konyakban pácolt, fekete cseresznyével töltött fácán. Láta, amint a főhercegek és grófnők pompás ruhákban, drágakövekkel díszített ékszerekkel vonulnak végig a kétszáz szobán. *Hihetetlen, hogy mennyire más lett itt minden*, gondolta magában. *Hová tűnt a csillogás és a pompa? Minden olyan unalmas és szürke.*

Riki és Bátor a Halászbástya kilátója felé vették az irányt. A fiú imádta a kilátást a magas kőtornyokkal szegélyezett és a belövések által megcsonkított oszlopsorból. Megnézte a Duna kanyargó ívét és balra a Margit-szigetet. A túlsó parton Pest, a város másik fele, az épületek burjánzó összevisszasága terült el előtte. Elégedetten szemlélte, hogy a pesti oldal még mindig olyan lapos, mint amilyen dombos a budai. A bástya északi végénél Riki a kőpárkánynak támaszkodott, és lenézett a vadregényes domboldalra. Leszállt az alkonyat. Ez a furcsa senki földje gyakran volt a Vagányok titkos játszótere. Különösen Riki és Feri szeretett vadászni a sűrű növényzetben. Az évek során kiástak már néhány rozsdás puskát, amelyet

a Wehrmacht katonái hagytak el a háború alatt, üres robbanótöltényeket és egy náci katonai vizespalackot. Eddigi legértékesebb szerzeményük azonban a termosz alakú, puskaporral teli tartály volt. Sorozatban meggyújtották, és már lövellt is a magasba a tiltott tűzijáték. Egy olyan városban, ahol nem léteztek játék-boltok, gyakran előfordult, hogy a gyerekek veszélyes dolgokkal szórakoztatták magukat.

Riki egyszer csak a fák közül kiszűrődő hangokra lett figyelmes, és azon gondolkodott, hogy lekísérje-e a kutyát a domboldalon. A kuvaszt szívós szabadtéri életre tenyésztették, és ha Riki lemegy vele, tudta, hogy Bátor mindenáron kaparni szeretne majd az aljnövényzetben. Úgy sejtette, hogy odalent talán Árpád bácsira bukkannának. A környéken élő csavargót a Vagányok kifejezetten rokonszenvesnek találták. Sokat nem tudtak a mogorva öregről azon kívül, hogy harcolt a háborúban. De hogy hol, és kinek az oldalán? Rejtély. Hatalmas ember volt, nagy lapátkezekkel és borzas szakállal. Amikor a szúrós, sötét szemével ránézett valakire, egészen félelmetes látványt nyújtott. Riki azonban érezte, hogy Árpád a szíve mélyén jó ember. Ellentétben a többi jöttmenttel, akikkel arra felé találkozott.

Végül úgy döntött, hogy inkább hazafelé veszi az irányt. Beszélni akart apjával a városban történt politikai fejleményekről, és arról az érzésről, hogy valami nagy dolog van készülőben. Különös izgalmat érzett, ami némi aggodalommal vegyült. Bátorral a nyomá-

ban átkelt a Szentháromság téren, majd megkerülte a környéket, és visszafordult a királyi palota felé.

A Várnegyed macskaköves utcáin még ennyi évvel a háború után is alig lehetett ép házat látni. Elhaladtak a gazzal benőtt romhalmok mellett, de Riki alig vette észre őket. Megszokta a pusztulás látványát. A kihalt utcák ma este szokatlanul csendesek voltak. Egyszer hallotta valahol a vihar előtti csend kifejezést, és azon tűnődött, vajon ez lenne-e az.